

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 19. aprila 1871.

O b s e g: Potni poduk o Krasu in o pogozdovanji Krasa. — Posestnikom gozdov — O gozdnem varstvu. (Dalje.) — Črno morje in svet blizo njega in dalje od njega. — Propast srca. (Dalje.) — Dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Potni poduk

o Krasu in o pogozdovanji Krasa.

Spisal za domorodce notranjske Ljudevit Dimic,
c. kr. nadgozdinar in gozdni poroĉevalec, ud centralnega odbora
kmetijske druŹbe.

Naprošen sem bil lani od centralnega odbora naŹe kmetijske druŹbe, kot njen ud, prvi poduĉni govor za Kranjsko prevzeti.

Akoravno ta naloga ni bila lahka, sem se je vendar lotil in izvolil za svoj predmet pogozdovanje Krasa, o ĉemur sem vŹe lansko leto v Postojni, v SenoŹeĉah in na Bistrici (Trnovem) govoril.

Kamor sem priŹel poduĉevati, sprejeli ste me, dragi domorodci na Notranjskem, srĉno; pazljivo ste me posluŹali, tako, da se nadjam, da se je tudi marsiktero zrnice tega uka prijelo vaŹih src.

Ko sem se vrnil iz Notranjskega domu v Ljubljano, me je kmetijska druŹba naprosila, naj pripravim svoj govor o pogozdovanji Krasa tudi za tisek, da se potem knjiŹice razdelijo po kmetih Notranjskega, in da se tako seme, katero sem ustmeno izsejal, po branji Źe bolje prime bralcev.

Zedinim tedaj Źeljo svojo z namenom kmetijske druŹbe: naj bi ta knjiŹica Notranjcem vsaj toliko koristila, da bi jeli spoznavati Źalostni nasledek posekovanja gozdov in da bi, bodi-si za zdaj tudi le malo po malo, zaĉeli mladi gozd po Krasu varovati, in kjer naravno ne raste veĉ, sejati ali saditi ga.

Akoravno sem Kranjec, vendar nisem KraŹovec, dorastel nisem v teh krajih, poznam jih pa Źe veĉ let, osodo KraŹevcev in Krasa sem z vdeleŹbo Źtudiral in opazoval, in skoraj vse bral, kar je o zadevi pogozdovanja Krasa pisano, zlasti pa sem se o tem pomenil z izvedenimi moŹmi, katerih mnenje sem prevdaril.

Vi, dragi bralci, ste dorastli na Krasu, marsiktere lastnosti, marsiktere napake kraŹkih tal bolje poznate, kakor jaz; hvaleŹen Vam toraj bodem, ako mi boste svoje skuŹnje razodeli, prizadeval si bodem potem, jih v korist te stvari porabiti.

Predno pa do jedra svojega govora pridem, rad bi nekaj omenil o namenu in koristi tacih govorov. Odrasli ljudje ne morejo v Źolo hoditi, ker pa vendar noben ĉlovek preveĉ ne znā in je vsacemu treba Źe marsikaj izvedeti, morajo uĉeniki take kraje sami poiskati, kjer je potreba poduĉevati o zadevah obdelovanja zemlje.

Res je, da vsak vidi reĉi, kakor so, ako ima dobre oĉi in zdravo pamet; pa vsak ne more spoznati, zakaj je to tako in ne drugaĉe. Brez tega spoznanja je pa teŹko slabemu stanju stvari po ĉloveŹki moĉi pomagati. Zato se poŹiljajo dandanes moŹje v deŹelo med ljudstvo, kateri naj bi z ljudstvom popravili to, kar je ljudska Źola zamudila.

Njih uĉenje se imenuje potni poduk zato, ker jih posluŹalci ne iŹĉejo, ampak oni sami hodijo tje, kjer je treba primerno poduĉevati.

Taki potni uĉeniki so Źe z vspehom po veĉ krajih Avstrijskega, posebno na Ćeskem, Moravskem in Źtajarskem uĉili. Na Kranjskem sem jaz prvi, ki je bil ta posel prevzel, in veselim se, da ni bil brez vspeha, kakor mi dopisi iz Notranjskega zagotavljajo.

Svoj predmet pa razdelujem v sledeĉe razdelke:

1. Zaĉetek, razŹirjatev in lastnost Krasa sploh, kranjskega Krasa in njegovega posekovanja pa posebno;
 2. kaj se je do zdaj proti temu storilo?
 3. ktere pripomoĉke imamo za pogozdovanje Krasa?
- in sicer:
- a) kaj moramo mi sami storiti?
 - b) kaj bi morala in mogla vlada storiti?
 4. Kaj bo nasledek teh naredeb in kaj bodo pomagale?
- (Dal. prih.)

Posestnikom gozdov.

Radeĉe na Dolenskem.

Odprla se nam je pomlad, in ne samo za kmeta, tudi za logarje je doŹla dōba, za prihodnje ĉase skrbeti, to je s semenom ali s sajenicami (s flancami) skrbeti za obnovo zapuŹĉenega ali pokonĉanega gozda. To se pri nas godi; mi sejemo gozdno seme; kjer pa imamo prostor in zemljo za to, se z gozdnim semenom oves in dveletna rŹ, tako imenovana „holcarska“ ali „obrasena“ rŹ (Staudenroggen) seje. Letos se oves seje, drugo leto se rŹ dobi, in med tem mlad gozd brez Źkode lepo raste. Po taki napravi se k veĉemu stroŹki za setev nazaj dobijo. Tudi se pri nas s sajenicami (flancami) gozd zasaja; mi imamo veĉkrat po sto tisoĉ smrekovih, ĉrnoborovih in mecesnovih sajenic, se vĉ, da za svojo potrebo.

Da veliko sejemo, vidi se iz tega, da tretje leto Źe po veĉ centov semena potrebujemo.

Tudi s svedrom presajujemo sajenice na drugo plat; — zato vabimo vsacega prijatelja lepega gozda in gozdne kulture, kteremu je mar kaj videti ali se nauĉiti, naj pride k nam pogledat; pri tej priloŹnosti more videti tudi naŹo parno Źago (Dampfsāge) z dvema lo-

komobiloma, kakor tudi našo pripravo za prevaževanje drv po leseni železnici in po rižah drvarskih.

Podpisani je vselej, kolikor mu čas pripušča, rad pripravljen vsacemu pokazati vse to, in kdor poduka želi, ga tudi podučiti in na vsako vprašanje o zadevah gozdarstva odgovor dati.

M. Scheyer, viši logar.

O gozdnem varstvu.

Spisuje Franjo Padar.

V. O potratih lesa in sredstvih, kako jo odvrniti.

(Dalje.)

Skušnje so pokazale, da so delalci zadovoljni, če se jim zato, da les žagajo, od vsacega sežnja 6 kr. več plača, kakor pri lesu, ki ga presekavajo.

Le pri dobrem lesu 6–12 palcev v premeru si delavec pristori, ako se sekire poslužuje; pri debelejšem lesu gré delo bolj naglo z žago. So kraji, kjer so delavci tako žage vajeni, da tirjajo več plačila, ako se jim reče, sekiro namesti žage rabiti. Po drugih krajih je pa ravno nasprotno in ljudje hočejo več plačilo imeti, ako se jim žagati zapové. Večkrat je le staro kopito in trma kriva, da imajo ljudje nejasne pojme o delu, ki ga niso nikdar opravljali.

Da se bodo prepričali in podučili, kako ste obe deli med seboj v razmeri, pokličimo delalca s sekiro, naj seka, in pokažimo mu, koliko časa je potreboval. Potem naj tudi žaga, in pokažimo zopet, koliko časa je ta porabil. Ostrmé delalci, ko vidijo, kako malo je razločka o času, ko bi ga lahko v denar porabili.

To je pripomoček, ktereга naj se posluži vsak, da odpravi sekiro iz gozda in vpelje žago, da se enkrat konec naredí veliki potrat lesa. Koliko vrednost ima žaga za gozdnega lastnika samega, to se lahko preračuni. Na priliko: Prodá se seženj polenovih drv v gozdu za 4 gold., pridobi se z žaganjem 16. del, toraj 15 kr.; če odračunimo 6 kr. delalcem, je 9 kr. gospodarju pridobljenih. Pri več sežnjih, in če ima les večo ceno, je dobiček znamenit. Tudi tukaj, ako seženj polenovih drv v gozdu le za 1 gold. 30 kr. prodá, nima vsaj zgube in je dolžan ljudstvu in delalcem korist lesa prihraniti in povekšati, da delalcem veči zaslužek pridobi, ktereга vsi potrebujejo.

Drugo, tudi veliko trošenje lesa nastane, ako se gozdna drevesa ne posekavajo nizko. Kaj nam koristi, da potem visoki štori v gozdu segnjijejo. Najdejo se še dandanes gozdi, ki kažejo nepravilno in neumno gospodarstvo. Po nekterih krajih se vidijo debeli in visoki štori raznega drevja, in če prašamo, zakaj to, se nam odgovori: „zato, ker ljudje na vozove niso mogli tako debelih krljev spraviti!“ Ali ni to vredno smeha? Dandanes, ko že lesa pomanjkuje, pač vsak zdihuje: o kako neumni so bili naši stari! Al prepozno je mrličje iz grobov klicati.

Gozdar mora, kjer ni v stanu, da bi se drevesa s koreninami skopala, na to paziti, da se tikama zemlje posekajo, ker mnogo koristnega lesa se pridobi in ljudem v pomanjkanji pomaga.

(Dalje prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Črno morje in svet blizo njega in dalje od njega.

Slika črnega morja in sveta blizo njega in dalje od njega, to je, tista doklada, ki so jo „Novice“ svojim naročnikom za pirhe obljubile.

Vsi politiki trdijo, da ni dandanes važnejše zemlje na svetu, kakor je ta, kjer se bode pred ali pozneje

rešilo tisto vprašanje, ktero bo veliki potres včiniło v Evropi — „orientalsko vprašanje“ namreč, ali vprašanje, kaj bode z evropejsko Turčijo in onimi kristijanskimi deželami, kterim zdaj gospoduje turški sultan, kedar se vname boj križa s polomesecem. Bati se je bilo, da naredí hude prekucije že letošnja obravnava črnomoškega vprašanja, ktero je sprožila ruska vlada, ko je otresla tisto za-njo sramotno pogodbo od l. 1856., kteri oče je bil bivši cesar Napoleon III. Vendar so črni oblaki na nebu političnem za zdaj mirno prešli, ker je ruska vlada dosegla, česar je želela. Se ve, da s tem ni rešeno orientalsko vprašanje.

Svet velike politične zastavice v obrisu, ki je priložen današnjim „Novicam“, leži tako jasno na vse kraje pred nami, da si ne moremo jasnejšega želeti. Noben navaden zemljepis nam ne stavi tega tako lepo pred oči, kakor pričujoča slika.

Gledé na vse to mislimo, da vstrežemo naročnikom svojim s to doklado.

Naj temu zemljevidu dodamo še nekoliko krajepisnih črtic.

Morje, nekđaj Pontus Euxinus imenovano, nima imena črnega morja zato, da bi bila voda njegova črna; tega že davno ne verjame nihče. Al tudi zato ga nima, da bi morebiti bližnji črni gozdi, ki so deloma ob brežinah tega morja, se videli v njegovi vodi. Prebivalci jutrovih dežel (orientalci) ne imenujejo črno samo to, kar je po barvi črno, temuč tudi to, ker je strahotno, nevarno, demonsko (hudičevo) imenujejo črno. To morje se jim je tedaj moralo nekđaj za ladije zelo nevarno zdeti, in zato so mu dali ime „črnega morja“. Resnica je, da so viharji na tem morji hudi, ker je krog in krog zaprto, in to je vzrok silovitih vrtincev. Vendar tako silno strašno tudi ni, da bi si zavoljo tega zaslužilo to ime. Rimljani so to morje marveč imenovali prijazno, gostoljubno, čeravno nikdar dolgo niso bili gospodarji njegovi.

Našim časom pristuje njegovo ime še morebiti za tega del najbolj, ker je res — črna pika političnega obnebja. Rusija se je že veliko borila za posest njegovo, in se bode še hudo borila, kajti da Carigrad (Konstantinopel) mora kedaj ruski biti, na to meri že od starodavnih časov. Rusija se misli naravno dednico bizantinskega carstva, kakor so nekđaj nemški cesarji se mislili dediče zahodnjega rimljanskega carstva. Turk mora bežati, križ kristijanstva mora se zopet povzdigniti ondi, kjer ga je pregnal turški polomesec. Rusija dosledno dela na to, da se polastí ob ugodnem času Carigrada. V azovskem morji je vstvarila močno brodovje, Krč, ki je ključ v to morje, je premenila v močno orožnico, in tudi železnico iz notranje dežele dodelala do Taganroga. Azovsko morje jej je le velika luka (barkostaja) za vojno brodovje itd.

Al vrnimo se v popis svetá, ki je okoli črnega morja. Bistro in krasno leži črno morje pred nami, ki meri 8700 štirjaških milj, in loči Evropo od Azije, proti zahodu se mejí z Romanijo in Bulgarijo, proti vzhodu z Mingrelijo in Gurielom, proti jugu z Natolijo; — po Bosporu se stika s sredozemskim morjem, čegar del prav za prav je; va-nje se razlivajo velike reke: Donava, Dnester, Dneper, Don in Kuban, ktere delajo, da je voda njegova sladkejša kakor družih morij, in da tudi raje zamrzne.

Ravno pred nami na maloazijatskem bregu stoji staro mesto Sinope z lukó svojo, kjer je nekđaj in v novejšem času bilo hudih bojov mnogo, in v kterem mestu se je rodil Diogen, eden najbistroumniših človekov starodavnih časov, ki je podnevi z lučjo iskal človeka, to je, pravega, značajnega moža. — Na desni stoji Trapezunt, nekdanje glavno mesto črnomoško,